

Х. М. Притула, Ю. О. Цибульська, Я. Я. Калат, О. Б. Цісінська

Сучасний стан і перспективи розвитку транскордонного співробітництва за участю прикордонних регіонів України: соціологічна оцінка

Досліджено особливості сучасного розвитку транскордонного співробітництва (ТКС), наведено показники асиметрії у розвитку суміжних прикордонних регіонів України та країн, з якими вона межує. Представлено результати експертного опитування компетентних осіб з питань розвитку ТКС (представників органів місцевої влади з 16 прикордонних областей України); окреслено тенденції та напрями розвитку транскордонних регіонів за участю України. Зокрема, дана оцінка рівня розвитку ТКС за видами економічної діяльності; визначено дієвість форм ТКС щодо їх впливу на розвиток регіону; досліджено активність окремих суб'єктів та учасників ТКС; окреслено основні перешкоди у його розвитку; запропоновано види економічної діяльності, які необхідно першочергово розвивати в розрізі транскордонних регіонів; наведено джерела інформаційного забезпечення органів регіональної влади в межах ТКС і канали розповсюдження інформації про можливості розвитку ТКС органами регіональної влади серед його учасників і суб'єктів. Запропоновано першочергові кроки щодо активізації ТКС за участю всіх прикордонних регіонів України.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, транскордонні регіони, прикордонні регіони, форми ТКС.

Розвиток транскордонного співробітництва (ТКС) базується на взаємоузгодженні та поєднанні інтересів його суб'єктів та учасників, які представляють суміжні прикордонні території, у вирішенні спільних проблем територіального розвитку, забезпеченні взаємодоповнюваності їх економік та ефективного використання потенціалу їх розвитку. На сьогодні можна виділити такі особливості розвитку ТКС:

- по-перше, після розширення Європейського Союзу (ЄС) у 2004-2007 рр. Україна отримала спільний кордон з країнами-членами ЄС, а її прикордонні регіони (насамперед її шість областей – Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька та Одеська) стали об'єктами регіональної політики цього об'єднання. Це створило додаткові можливості для прикордонних територій ефективно використовувати потенціал свого розвитку (для виходу на європейські ринки товарів і послуг шляхом поглибленої взаємодії через механізми ТКС та адаптації європейського законодавства у сфері регіональної політики тощо). Процес входження України у європейський інтеграційний простір і визнання її європейськими партнерами потребує координації зусиль з розвитку співпраці з країнами-членами ЄС і насамперед – сусідами України;
- по-друге, не менш важливим є розвиток ТКС і за участю інших сусідніх країн, Республік Молдови та Білорусі. Початок військової агресії Росії переорієнтував ТКС прикордонних з Росією регіонів з українсько-російського транскордонного регіону у напрямі поглиблення співпраці в межах єврорегіональних структур за участю країн-членів ЄС та активізації міжрегіонального співробітництва на рівні європейських інституцій;
- по-третє, в умовах економічної кризи, віддаленості прикордонних регіонів від центрів зосередження ареалів інвестиційної та підприємницької активності, нестачі фінансових ресурсів на місцях ТКС набуває нового значення та наповнення в процесі реалізації державної регіональної політики.

З огляду на наявні виклики сьогодення, основними завданнями ТКС покликані стати розвиток прикордонних територій і поглиблення євроінтеграційних процесів.

Проблематикою ефективного використання транскордонного співробітництва як інструменту розвитку прикордонних територій займаються багато зарубіжних (Д. Віллерс (Німеччина), Т. Коморніцкі (Польща), І. Хорга (Румунія), І. Сулі-Закар (Угорщина) та інші) та українських (В. Гоблик, В. Засадко, Є. Кіш, Н. Мікула, І. Студенніков, Т. Терещенко та інші) науковців [1-3].

Метою дослідження є оцінка сучасного стану розвитку транскордонного співробітництва та наявних перешкод задля визначення першочергових кроків у напрямі активізації ТКС.

На сьогодні прикордонні регіони України суттєво відстають за рівнем свого розвитку від решти регіонів країни [4]. Зокрема, за показниками ВРП на особу – на 35-36%, середньомісячної заробітної плати – на 19%, середнього рівня пенсії – на 10%, інвестицій на особу – на 35%. Водночас зберігається і продовжує посилюватись асиметрія у рівнях розвитку між суміжними прикордонними територіями України та сусідніх країн. Причому така нерівномірність у розвитку сягає кількох разів: залежно від транскордонного регіону за показником ВРП на особу – 3-5 разів, середньомісячної заробітної плати – 2-3 рази, середнього рівня пенсії – 2-3 рази, кількості підприємств на 10000 осіб – 3-4 рази, інвестицій на особу – 4-5 разів. На сьогодні в умовах економічного спаду та різкої девальвації національної валюти прикордонні регіони України за основними соціально-економічними показниками розвитку зрівнялися, а за окремими показниками поступаються навіть прикордонним регіонам Молдови. Формування і посилення таких тенденцій свідчить про незадовільний стан ТКС, потенціал якого на сьогодні Україною використовується неефективно, на відміну від її країн-сусідів.

З огляду на особливості ТКС, необхідності дослідження транскордонних регіонів як цілісних об'єктів, вивчення та оцінка процесів розвитку ТКС ускладнюється відсутністю повноцінної статистичної інформації. Транскордонні регіони не є об'єктом статистичного спостереження. Формування баз даних у сфері транскордонної статистики перебуває лише на початковому етапі [5]. Такий стан справ змушує шукати інші джерела отримання адекватної та точної інформації. Для цього автори використали метод анкетного опитування. Дослідження проводилось у 2015 р. у межах підготовки щорічної науково-аналітичної доповіді «Розвиток транскордонного співробітництва» (виконується відповідно до рішення Бюро Відділення економіки Національної академії наук України від 29 жовтня 2013 року, №11). В експертному опитуванні взяли участь 91 представник органів місцевої влади з питань розвитку ТКС з 16 прикордонних областей України.

Оцінюючи сучасний стан розвитку ТКС, респондентам було запропоновано три варіанти відповідей: «транскордонне співробітництво активно розвивається та стимулює розвиток регіону», «активність у сфері транскордонного співробітництва в регіоні знижується» та «транскордонне співробітництво не розвивається». Загалом лише трохи більше половини опитаних позитивно оцінюють сучасний стан розвитку ТКС, а 13% вважають, що ТКС в принципі не розвивається (рис. 1).

Найбільш оптимістично оцінюють розвиток ТКС експерти прикордонних областей, які формують українсько-словацький та українсько-угорський транскордонні регіони. Водночас попри достатньо високий рівень розвитку ТКС, в

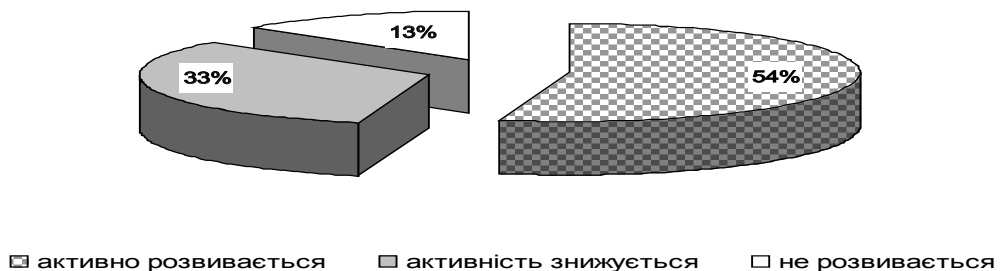

Рис. 1. Оцінка сучасного стану розвитку транскордонного співробітництва

українсько-польському, українсько-молдовському та українсько-румунському транскордонних регіонах все ж спостерігається тенденція до зниження його активності (відповідно, 18,2%, 13,3% та 11,1%). Зважаючи на розпочату Росією у 2014 р. збройну агресію проти України, активність ТКС на східних кордонах нашої країни¹ значно знизилась і відбулась переорієнтація з поглиблення взаємодій з країною-сусідом Росією на країни-члени ЄС. Наявність збройного конфлікту вплинула також і на ТКС у межах українсько-білоруського транскордонного регіону.

Результати опитування стосовно рівня розвитку ТКС у відповідних регіонах за видами економічної діяльності² засвідчили низький рівень його розвитку в економічній сфері, та більш високий у сферах освіти, охорони здоров'я та мистецтва, спорту та відпочинку (рис. 2).

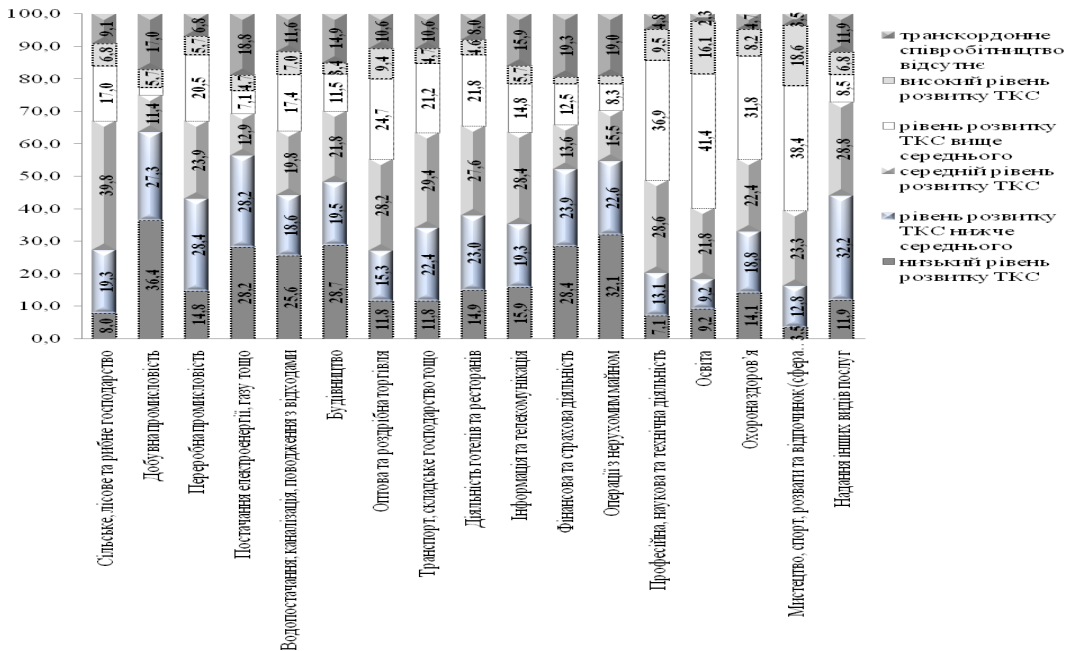

Рис. 2. Оцінка рівня розвитку транскордонного співробітництва за видами економічної діяльності

Найбільш високо респонденти оцінюють рівень розвитку ТКС у сфері туризму (15,53% усіх 5-бальних оцінок) та освіти (13,59%). Декларативний характер підписаних угод, стратегій, програм та інших правових документів у сфері ТКС зазначають у сфері добувної промисловості (12,4% усіх 1-бальних оцінок), операцій з нерухомим майном (10,47%), фінансової та страхової діяльності та будівництва (по 9,69%), а також постачання енергії, газу тощо (9,3%). З огляду на розпочату Росією військову агресію проти України, ТКС в українсько-російському транскордонному регіоні зазнало суттєвих системних змін. 29,8% усіх опитаних експертів оцінили рівень його розвитку у 2 бали; 28,6% – в 1 бал. Найвищий рівень розвитку респонденти зазначили у сфері освіти та оптової і роздрібної торгівлі.

¹ Аналіз розвитку транскордонного співробітництва на прикордонних територіях українсько-російського транскордонного регіону базувався на результатах опитування експертів Харківської, Сумської та Чернігівської областей.

² Оцінка проводилась за бальною шкалою від 1 (низький рівень розвитку – у випадку декларативного характеру підписаних угод, стратегій, програм та інших правових документів у сфері транскордонного співробітництва) до 5 (високий рівень розвитку – у випадку отримання вагомих результатів транскордонного співробітництва у вигляді зростання припливу інвестицій, створення робочих місць, покращення стану інфраструктури, вирішення певних екологічних і соціальних питань тощо).

З огляду на складність і багаторівневість взаємодій, які виникають у транскордонному просторі, відбувається трансформація наявних форм ТКС і розвиваються нові їх форми. Для визначення ефективності наявних форм транскордонного співробітництва респондентам було запропоновано вибрати з пропонуваного переліку п'ять форм, які, на їх думку, є найдієвішими у стимулюванні розвитку регіону, який вони представляють (рис. 3).

Рис. 3. Оцінка дієвості форм транскордонного співробітництва щодо їх впливу на розвиток регіону

Транскордонні проекти та угоди щодо ТКС, на думку експертів, на сьогодні є найдієвішими у їх впливі на розвиток регіонів. Водночас транскордонні інноваційні структури (промислові, транспортно-логістичні парки тощо), транскордонні кластери та єврорегіони, які потенційно можуть залучити значно більше інвестицій у розвиток відповідних територій та ефективніше використати наявний потенціал прикордонних територій, на сьогодні не відіграють вагомій ролі у розвитку регіонів [6, с. 29].

Згідно з Законом України «Про транскордонне співробітництво», метою ТКС є розвиток соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами та учасниками ТКС. При цьому суб'єктами ТКС визначено територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво. Учасниками ТКС можуть бути юридичні та фізичні особи, громадські організації, що беруть участь у ТКС [7]. Для оцінки участі окремих суб'єктів та учасників ТКС у відповідних регіонах респондентам було запропоновано визначити за п'ятибальною шкалою рівень їх активності (від 1 (низька активність) до 5 (висока активність)).

Представники органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади прикордонних областей України оцінили активність громадських організацій на рівні 3,62 балів, органів місцевого самоврядування – 3,44, місцевих органів виконавчої влади та територіальних громад – 3,36 балів. Щодо діяльності юридичних осіб (бізнес-структур), фізичних осіб-підприємців і фізичних осіб – мешканців, то респонденти оцінюють їх діяльність радше незадовільно, ніж задовільно – на 2,87, 2,71 та 2,56 балів, відповідно.

На думку 39,1% опитаних респондентів, найбільш активними суб'єктами та учасниками ТКС є на сьогодні громадські організації. Також високий рівень активності притаманний, на їхню думку, місцевим органам виконавчої влади

та органам місцевого самоврядування, 32,2% і 27,6% відповідно. Найменш активними суб'єктами та учасниками є фізичні особи-мешканці, про що зазначили 22,7% респондентів. Лише 4,6% вважають найменш активними суб'єктами місцеві органи виконавчої влади.

На сьогодні існує низка перешкод, які суттєво стримують розвиток ТКС. Респондентам було запропоновано вибрати п'ять найбільш істотних, на їхню думку, перешкод. Чотири з п'яти респондентів вважають нестабільну політичну ситуацію однією з найбільш істотних перешкод у розвитку ТКС. Практично кожний другий експерт наголошує на важливості усунення таких перешкод, як низький рівень фінансового забезпечення, неузгодженість законодавства та надмірна централізація прийняття рішень. Лише кожний десятий експерт зазначив, що істотною перешкодою є незацікавленість іноземної сторони у співробітництві (рис. 4).

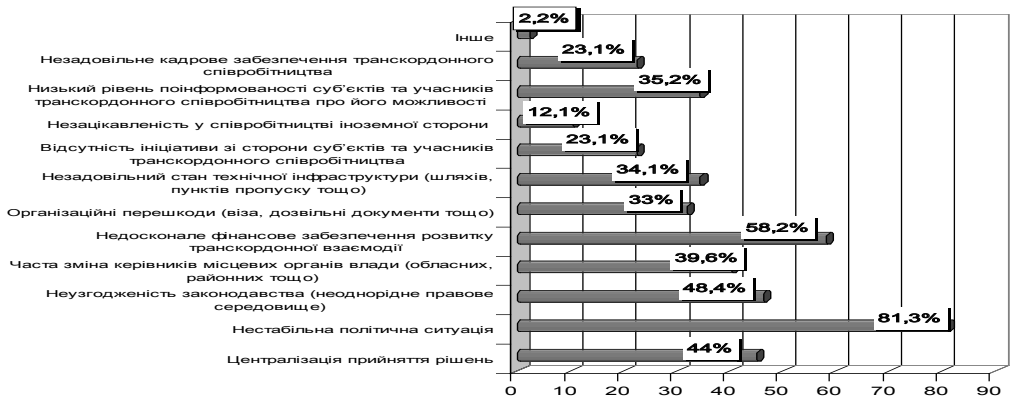

Рис. 4. Основні перешкоди у розвитку транскордонного співробітництва

Нестабільна політична ситуація є основною перешкодою у розвитку українсько-російського та українсько-білоруського транскордонних регіонів. Значно вагомішими є перешкоди стосовно неузгодженості законодавства та часті зміни керівництва місцевих органів влади у транскордонних регіонах за участю прикордонних територій країн-членів ЄС. Найбільш суттєвими перешкодами розвитку українсько-молдовського транскордонного регіону респонденти вважають незадовільне кадрове забезпечення ТКС і незадовільний стан технічної інфраструктури.

Зважаючи на не надто високу активність у сфері ТКС, наявність низки перешкод у його розвитку, важливим є визначення ініціаторів його активізації на рівні регіону. На думку 74,70% респондентів, саме органи місцевого самоврядування мають стати ініціаторами такої співпраці. 70,30% опитуваних вважають, що саме територіальні громади є відповідальними за розвиток транскордонного співробітництва. 68,10% респондентів вважають, що ініціатива має йти від місцевих органів виконавчої влади. Найменша кількість респондентів (15,40%) ініціаторами вбачають фізичних осіб – підприємців і фізичних осіб – мешканців. Більшість опитаних (58,20%) вважає, що ініціативу мають взяти на себе громадські організації.

Зважаючи на багатоаспектність ТКС, важливим залишається визначення тих сфер суспільного життя, розвиток яких є пріоритетним на цих чи інших прикордонних територіях. Відповідно, респондентам було запропоновано вибрати ті види економічної діяльності, які, на їхню думку, є першочерговими і за якими слід розвивати транскордонне співробітництво.

На думку респондентів, передусім необхідно активізувати ТКС за такими видами економічної діяльності як сільське господарство (78%), туризм (53,8%), переробна промисловість (51,6%), освіта (44,0%) та водопостачання, водовідведення й утилізація відходів (40,7%). Найменш ефективним, на думку опитуваних експертів, є розвиток ТКС у сфері фінансових і страхових послуг (2,2%) та операцій з нерухомістю (4,4%).

Сільське, лісове та рибне господарство, як пріоритетний вид ТКС, превалює у всіх сімох транскордонних регіонах, причому найбільше (18,18%) в українсько-словацькому та українсько-угорському транскордонних регіонах, а найменше – в українсько-польському ТКР (15,24%). На другому місці серед пріоритетних видів економічної діяльності в українсько-польському транскордонному регіоні перебуває освітня галузь (13,33%), в українсько-словацькому та українсько-угорському ТКР – сфери освіти та туризму (13,64%), в українсько-румунському – водопостачання та поводження з відходами (12,71%), в українсько-молдовському – туризм (16,67%), в українсько-російському – переробна промисловість (14,29%), в українсько-білоруському – освіта та туризм (8,50%).

Для дослідження впливу ТКС на розвиток прикордонних територій респондентам запропоновано було зазначити, на які аспекти розвитку їх регіонів воно впливає чи не впливає. Більшість опитуваних переконані, що ТКС сприяє активізації зовнішньоекономічної діяльності (10,5% респондентів), розвитку культури (10,3%), збільшенню обсягів надходження інвестицій (10,2%), розвитку науки та освіти (9,6%), розвитку підприємництва та охорони здоров'я (8,9%). На думку експертів, найменше воно впливає на формування єдиного ринку праці (6,8%).

Основним чинником ефективної взаємодії у транскордонному просторі між усіма суб'єктами та учасниками ТКС є інформаційне забезпечення. В Україні інформаційному забезпеченню ТКС не надають суттєвого значення, оскільки досі не створена ефективна система збору і обробки транскордонної статистичної інформації, а також моніторингу за реалізацією транскордонних проектів на українській стороні. Водночас, наприклад, у сусідній Польщі збір, обробка і аналіз статистичної інформації є компетенцією спеціального відділу Головного статистичного управління – Центру досліджень транскордонних регіонів і євро-регіональної статистики (Ośrodek Badań Obszarów Transgranicznych i Statystyki Euroregionalnej), який постійно відслідковує транскордонні процеси.

В Україні, згідно з результатами проведеного опитування (рис. 5), інформацію про транскордонні програми регіональної влади переважно отримують з офіційних веб-сторінок інституцій країн-членів ЄС (66,7%), міжнародних організацій (МО) та фондів (72,2%). Частково їм надають інформацію місцеві органи влади (63,3%), суб'єкти іноземної сторони ТКС (43,3%), громадські організації (43,3%).

Центральні органи влади не приділяють належної уваги інформаційному забезпеченню ТКС, як і самому ТКС як важливому інструменту розвитку прикордонного регіону, оскільки забезпечують регіональні органи влади транскордонною інформацією тільки на 49,9%.

Прикордонні області Західної України основний обсяг інформації отримують з офіційних веб-джерел інституцій країн-членів ЄС, міжнародних організацій і фондів (близько 70%), а також від місцевих органів влади (близько 80%), громадських організацій (близько 60%) і суб'єктів іноземної сторони ТКС (близько 60%).

Щодо взаємодії регіональних органів влади із суб'єктами і учасниками ТКС (рис. 6), то на рівні областей інформацію про можливості розвитку ТКС розповсюджують переважно через офіційні сайти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування – 22%. Найменше – шляхом видавництва буклетів та іншої інформаційної друкованої продукції (7%).

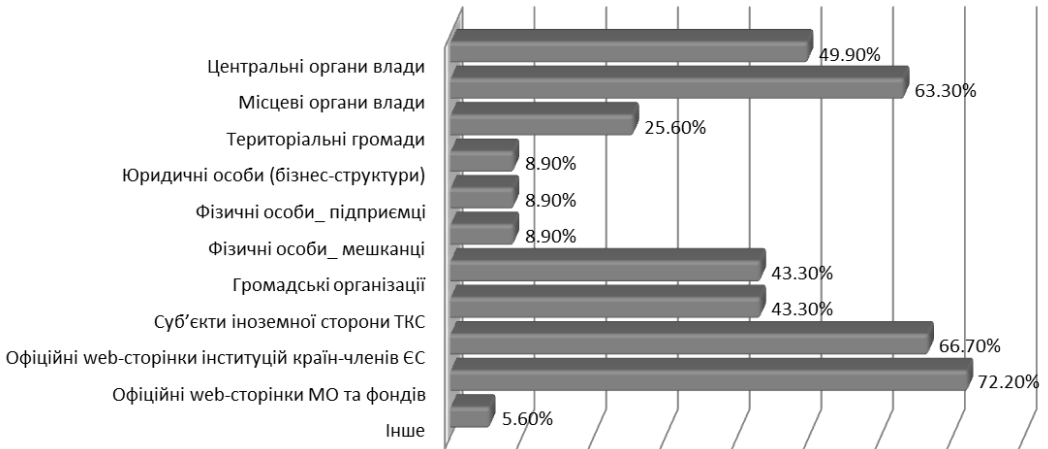

Рис. 5. Інформаційне забезпечення органів регіональної влади в межах ТКС

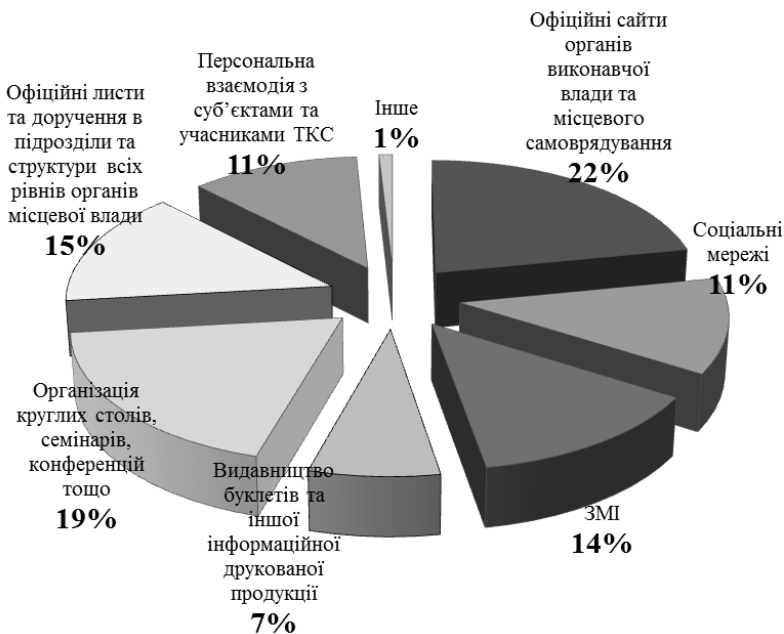

Рис. 6. Канали розповсюдження інформації про можливості розвитку транскордонного співробітництва органами регіональної влади серед його учасників і суб'єктів

Лише менше 50% опитаних зазначили використання соціальних мереж для розповсюдження транскордонної інформації. Хоча на сьогодні це є досить ефективний спосіб просування інформації. По-перше, вони є економними; по-друге, відбувається прямий неформальний контакт із зацікавленими особами; по-третє, отримується ефект мультиплікатора розповсюдження інформації.

Резюмуючи, загалом в Україні система обміну інформації між українськими й іноземними партнерами є слабо налагоджена, що перешкоджає їх ефективній взаємодії. Низький рівень інформаційного забезпечення ТКС зі сторони центральних органів влади, недостатньо поінформована громадськість тощо, усе це разом спричиняє низьку активність суб'єктів ТКС.

Вагомими перешкодами для розвитку ТКС є питання неузгодженості законодавства та частой зміни керівництва місцевих органів влади у транскордонних регіонах за участю прикордонних територій країн-членів ЄС. Налагодження *ефективної системи інформаційного забезпечення* всіх суб'єктів та учасників ТКС сприятиме нівелюванню наявних перешкод і відкриватиме нові можливості для активізації співпраці в межах транскордонних регіонів (зокрема, через моніторинг ситуації на транскордонних ринках, попередження загроз економічній безпеці прикордонного регіону тощо). В Україні ж система обміну інформації між українськими й іноземними партнерами є слабо налагоджена, що перешкоджає їх ефективній взаємодії.

Важливим кроком у напрямі активізації ТКС є *імплементация європейських стандартів і норма також розвиток єврорегіонального співробітництва*. Цьому сприятимуть:

- удосконалення нормативно-правової бази в межах імплементации Протоколу №3 до Мадридської Конвенції та запровадження нових форм єврорегіонального співробітництва;
- забезпечення роботи Міжвідомчої комісії з питань підтримки транскордонного співробітництва та єврорегіонів на постійній основі та залучення до її складу представників асоціацій єврорегіонів, оскільки питання транскордонного співробітництва стосуються насамперед територіальних громад прикордонних регіонів;
- проведення реорганізації єврорегіонів з використанням індивідуального підходу до кожного єврорегіону;
- реформування механізмів функціонування єврорегіонів шляхом розробки стратегії розвитку кожного єврорегіону з врахуванням стратегічних пріоритетів загальноєвропейського, державного та регіонального рівнів та удосконалення механізмів їх взаємодії на державному і місцевому рівнях;
- створення договірних платформ між єврорегіонами, що утворені на кордоні з країнами-членами ЄС та єврорегіонами, утвореними з країнами, які не є країнами-членами ЄС. Це дозволить налагодити взаємодію між єврорегіонами, утвореними на західному та східному кордонах України, і сприятиме появі додаткових можливостей для їх розвитку тощо.

Необхідно також шукати шляхи для *активного залучення громади до реалізації місцевого самоврядування у межах транскордонного співробітництва*. З цією метою потрібно інформувати мешканців про кращі практики населених пунктів свого чи сусіднього регіону, району, міста, селища чи села, які вже мають досвід участі в транскордонному співробітництві.

Розвитку ТКС сприятимуть і *розробка спільних стратегій розвитку транскордонного співробітництва, регіональних програм розвитку транскордонного співробітництва*. Розробка стратегічних документів з питань розвитку територій дозволяє визначати пріоритети, ставити цілі та виробляти спільне бачення їх досягнення. Причому підготовка таких документів має відбуватись за активної участі мешканців території.

Вагомою перешкодою у розвитку ТКС є *недостатня інституційна спроможність на місцях*. Наявний обсяг повноважень регіональних органів влади і органів місцевого самоврядування, зокрема щодо залучення фінансових ресурсів, розвитку прикордонної інфраструктури, відкриття пунктів пропуску тощо, не дозволяє вирішувати поточні питання розвитку території.

Передумовою налагодження і розвитку ТКС є *формування інституту правової культури та правової відповідальності* працівників центральних і регіональних органів влади та органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Horga I., Forms of fragmentation or the European «Border anxiety»? // *Eurolimes: Theoretical approaches and borders' assessment* / Ed. by I. Horga ; Institute for Euroregional Studies, Hungary. – Oradea, 2015. – P. 109-124.
2. Мікула Н. А. Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції: монографія / Н. А. Мікула, В. В. Засадко. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України, 2014. – 316 с.
3. Студенников І. В. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку / І. В. Студенников // *Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України* / наук. ред. : С. Максименко. – К. : Логос, 2000. – С. 138-167.
4. Розвиток транскордонного співробітництва : науково-аналітична доповідь / [Х. М. Притула, Ю. О. Цибульська, О.Б. Цісінська, Я. Я. Калат та ін.] ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» ; [наук. ред. : В. С. Кравців]. – Львів, 2016. – 125 с.
5. Статистика транскордонного співробітництва Польща-Україна // Сайт Всеукраїнський перепис населення / Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://ukrcensus.gov.ua>.
6. Притула Х. М. Розвиток єврорегіонального співробітництва України та ЄС: сучасний стан та перспективи / Х. М. Притула, Я. Я. Калат // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України* : [зб. наук. пр.] / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; редкол.: В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2015. – Вип. 6(116). – С. 27-31.
7. Tsisinska O. Efficiency of executive authorities activity in the sphere of cross-border cooperation: current state and the ways of improvement (at the example of Ukraine) / О. Tsisinska, А. Maksymenko // *Eurolimes: Theoretical approaches and borders' assessment* / Ed. by I. Horga ; Institute for Euroregional Studies, Hungary. – Oradea, 2015. – P. 59-77.

References

1. Horga, I. (2015). Forms of fragmentation or the European «Border anxiety»? In I. Horga (Ed.), *Eurolimes: Vol. 20. Theoretical approaches and borders' assessment* (pp. 109-124). Oradea: Institute for Euroregional Studies, Hungary.
2. Mikula, N. A., & Zasadko, V. V. (2014). *Transkordonne spivrobitnytstvo Ukrainy v konteksti yevrointehratsiyi [Cross-border cooperation of Ukraine in the context of European integration]*. Kyiv: National Institute of Strategic Studies. [in Ukrainian].
3. Studennikov I. (2000). Transkordonne spivrobitnytstvo ta yoho mistse v rehionalnomu rozvytku [Cross-border cooperation and its role in regional development]. In S. Maksymenko (Ed.), *Rehionalna polityka v krainakh Yevropy: Uroky dlia Ukrainy [Regional policy in Europe: Lessons for Ukraine]* (pp. 138-167). Kyiv: Logos. [in Ukrainian].
4. Prytula, K. M., Tsybul'ska, Y. O., Tsisinska, O. B., Kalat, Y. Y., Kravtsiv, V. S. (Ed.), & et. al. (2016). *Rozvytok transkordonnoho spivrobitnytstva [The development of cross-border cooperation]* (Scientific Analytical Report). Lviv: M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
5. State Statistics Service of Ukraine (2016). *Statystyka transkordonnoho spivrobitnytstva Polshcha-Ukraina. [Statistics of cross-border cooperation: Poland-Ukraine.]*. Website All Ukrainian Population Census. Retrieved from <http://ukrcensus.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Prytula, K. M., Kalat, Y. Y. (2015). *Rozvytok yevrorehionalnoho spivrobitnytstva Ukrainy ta ES: suchasny stan ta perspektyvy [Development of Euro-regional cooperation of Ukraine and the EU: current situation and prospects]*. In V. Kravtsiv (Ed.), *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]: Vol. 116(6)* (pp. 27-31). Lviv: M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
7. Tsisinska, O., & Maksymenko, A. (2015). Efficiency of executive authorities activity in the sphere of cross-border cooperation: current state and the ways of improvement (at the example of Ukraine). In I. Horga (Ed.), *Eurolimes: Vol. 20. Theoretical approaches and borders' assessment* (pp. 59-77). Oradea: Institute for Euroregional Studies, Hungary.

Prytula K. M., Tsybul'ska Y. O., Kalat Y. Y., Tsisinska O. B. The current state and prospects of cross-border cooperation development with the participation of border regions of Ukraine: sociological evaluation.

The features of a modern development of cross-border cooperation (CBC) are investigated in this paper. Besides, the indicators of asymmetry in the adjacent border regions of Ukraine and neighbouring countries with are presented. The results of the expert survey on competent persons of the CBC (local government representatives from 16 border regions of Ukraine) are shown; the trends and directions of development of cross-border regions with the participation of Ukraine are outlined. In particular, the assessment of the development level of CBC by economic activities is given;

the efficacy of CBC forms are defined for their impact on the development of the region; the activity level of individual subjects and participants of CBC is defined; the main obstacles to its development are highlighted; the economic activities to be developed primarily in the context of cross-border regions are outlined; the sources of information support of regional authorities within the CBC are researched; the distribution channels of information on development opportunities of CBC by regional authorities among its members and actors are presented.

It is investigated that today according to only about half of the respondents cross-border cooperation is actively developing. The most effective forms of cross-border cooperation in their impact on regional development here is the cross-border projects and an agreements on cross-border cooperation. Cross-border innovation structures, cross-border clusters and Euroregions don't play a weighty role in the development of border regions. However, the formation and establishment of operation of new forms of cross-border cooperation will boost investment inflows into the economy of the border area and effective use of their potential.

The trends of preserving the strengthening role of individual participants of CBC (NGOs) are found in order to strengthen cross-border interactions and overcome the institutional gaps in the formation of new forms of networked interactions in cross-border area. The European experience of using the possibilities of Euro-regional cooperation will expand the circle of participants in cooperation of adjacent areas and diversify the mechanisms and instruments of such cooperation. In summary, in the Ukraine the information exchange system between Ukrainian and foreign partners is poorly established, which hinders their effective interaction. The low level of information support for CBC on the part of central government, insufficiently informed general public, etc., all together causes low activity of CBC's subjects.

The problems of discrepancies in the legislation and frequent changes in the leadership of local authorities in cross-border areas involving border areas of EU Member States are substantial obstacles to cross-border cooperation. Setting up an efficient information system for all subjects and the participants of cross-border cooperation will contribute to levelling the existing barriers and will open new possibilities for enhancing cooperation in the cross-border regions (in particular by monitoring the situation on cross-border markets, preventing threats to the economic security of the border region, etc.).

The paper suggests the immediate steps to enhance the CBC involving all border regions of Ukraine.

Keywords: cross-border cooperation, cross-border regions, border regions, CBC forms.

Прутула Христина Мирославівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, в.о. завідувача сектору проблем транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: khrystynka.prytula@gmail.com).

Prytula Khrystyna Myroslavivna – Ph.D. (Econ.), Sen.Res., Acting Head of the Sector of problems of transborder cooperation of the SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”.

Цибульська Юлія Орестівна – кандидат економічних наук, науковий співробітник сектору проблем транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: julia_5@ukr.net).

Tsybul'ska Yuliya Orestivna – Ph.D. (Econ.), Researcher of the Sector of problems of transborder cooperation of the SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”.

Калат Ярослава Ярославівна – молодший науковий співробітник сектору проблем транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: syaya@ukr.net).

Kalat Yaroslava Yaroslavivna – Junior Researcher of the Sector of problems of transborder cooperation of the SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”.

Цісіньська Оксана Богданівна – провідний інженер сектору проблем транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: tsisinska@i.ua).

Tsisinska Oksana Bohdanivna – Leading Engineer of the Sector of problems of transborder cooperation of the SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”.

Надійшло 06.03.2016 р.